

„...ÉS NE VIGY MINKET...”

Irta Andrzej Brycht

Még két óra lehetett hátra hatig. Egyedül volt a telefüstölt s csikkekkel összedobált lakásban. Kigombolt ingben, mezítelen lábát kitaposott teniszcipőjébe dugva, ott ült egy ódon, biborszín fotelban. A padlón halomba rakott könyvek emelkedtek, az összekarcolt, hajlott íróasztalon egy írógép állt, benne papírlap, félig teleírva. Az ágynemű széttúrva hevert a díványon, s a közepén ennek is könyvek voltak. Egy külföldi adó torz jazz-zenéje hallatszott a rádióból.

Szeretett volna rágyujtani, de nem tudta összeszedni az erejét, hogy felkeljen, és egy nagyobb csikket keressen magának a padlón vagy az asztalon, melyet aztán begyömöszölhet hengeralakú szipkájába. Már egy órája nem cigarettázott, s hiányzott neki a dohány keserű íze.

A nap a felhők mögé hanyatlott, rajtuk át vetette vöröses fényét a világra, amitől a szemközi házfal olyan lett, mintha vérrel mázolták volna be. A nyitott ablakon nedves légáramlás szökött a szobába, vele együtt emberi hangok és villamoszörgés az utcáról. A falon áthallatszott, ahogy a szomszéd varrónő gépe zakatol, s időnként egy átható női sivitás, ahogy a gyermekét cseplüli.

Jan behunyta a szemét; szemhéja alatt vörös és kék szikrák ugráltak. Szédítő alakzatokat vettek fel: kört, négyzetet, szüntelen mozgásban. Aztán sötétebb, elmosódott foltokba olvadtak. Végül észrevétlenül elmerültek valahová, és csak a sötétség maradt meg.

Hangos utcai zajra ébredt. Az órájára nézett. A nagy mutató már elérte a kilencet — háromnegyedórát aludt. Félórája volt még az indulásig. Havas eső szemerkélt, piszkos szürkeséggel verte az ablakot. A folyosón ajtók csapódtak, egy gyerek sírt. Felállt, a vér lüktetett a fejében, kezét a halántékára szorította, várt egy percet, és odament a szekrényajtóba épített tükör elé. Dagadt szemhéja alól, korán összetört arcából fojtott fénnel vetődött vissza a tekintete. Megpróbált önmagára mosolyogni, és mélységes szégyent érzett. Megpillantotta sárga fogait szája sötét nyílásában, melytől éles barázdák futottak szerte az arcán. Erőfeszítésbe került, hogy felemelje a kezét. végigsimítsa a haiát. Kivett a szekrényből egy tiszta inget s az öltönyét. Lassan kezdett átöltözni.

Tudta, mi lesz aztán. Maria, tettetett fájdalommal a hangjában megkérdi, hogy ivott-e. Nem hazudhat, meglátja az arcán. Azt is megkérdi, hogy sok munkája volt-e. mintha nem tudná, hogy a „Vadkan” a legroszabb lebujs Varsóban. Végül rábeszéli, hogy menjen máshová dolgozni, és megígéri, hogy majd beszél valakivel ez ügyben. Tudta, hogy soha sem teszi ezt meg. Aztán pedig...

Az, ami mindig, ahányszor csak találkoztak az első naptól fogva, amikor a „Kamera” zsúfolt parkettjén megismerte. Ó, mennyire elege volt már ebből — még mielőtt elkezdődött. Éktelen, kétségbeejtő unalom, mely fenékgig áthatja minden gondolatát, minden vágját. A munka, az utazás, az ivás, a cigaretta, a nők — végül az álom, mikor a többiek mennek, beszélgetnek, cselekednek kinn a nap fényében. Mindez egyáltalán nem jelentett megnyugtatót — sőt, ami érdekesebb, egyszerűen megfojtotta benne a vágyat. Maria — egy, kettő, száz — rejtvény, amelyet már rég megfejtett; műszer, melynek ismerte a működését, és megtanulta, hogy előre lássa a látszólag váratlan dolgokat. Maria mindenütt ott van vele — becsapja, elárulja, s a lány is becsapja, elárulja őt. Egy halvány,

egy felesleges megkönnyebbülés megtestesítője. Mostanáig ez kielégítette, mostanáig — addig a percig, mikor először látta meg magát olyan-
nak, amilyen igazában volt: huszonöt év, egy hadseregnyi üveg, kiürítve,
dohányfüst-felhők, egypár nő, akik jöttek, meghorzsolták s eltűntek a
homályban, amely itt terült el körötte, de ahová már nem érhetett el a
kezével.

Amikor tizenhét éves volt, nagyszerű fogadalmat tett magának:
„Nem lesz olyan nőm, akit nem szeretek.” Akkor nem tudta még, tulaj-
donképp mit jelentenek e fogadalom szavai. De később nem is gondolt rá.
Csak most merült fel benne ez a kérdés, most, hogy már annyi nője volt,
s mindegyiknek azt mondta: „szeretlek”, s mindegyik azt felelte: „szeret-
lek”, most, mikor kezdte megérteni, hogy az emberek úgy használják ezt a
szót bizonyos helyzetekben, mint ahogy mustárt használnak a húsos
ételekhez.

Katolikusként tartotta magát, a bűn fogalma nem volt neki idegen.
Nem lopott, nem ölt, kihasználta az életet, ahogy ezt általában az ember
teszi. Az égben és a pokolban annyira hitt, amennyire épp hinnie kellett,
nehogy hirtelen szemtől szembe kerüljön ezzel a kétségbeejtő felfedezés-
sel, melyre semmi szüksége sem volt: „Nem hiszek.”

Néhány hónap óta tartó kapcsolata Mariával nem volt más, mint a
teste kapcsolata a lány testével. Nem tudtak egymásról semmi többet
azon kívül, amit minden rendőri kiolvashat az ember személyi igazolvá-
nyából. Nem érdekelte őket semmi több; lágy, meleg, kényelmes közöm-
bösség volt ez, s elnyelte, segítette is őket egy ideig, míg Jan nem érezte
úgy magát, mintha állva elaludt volna egy mocsárban, s mintha a szemét
a nap örvénylő korongja égetné, a testét meg valami nyúlós elem vonná
be. Már túl késő volt, hogy egyetlen ugrással kijuthasson. Egy tizenhét
éves lány báját hívta segítségül, de ezzel még csak romlott a helyzet —
olyan volt, mint egy tükör, mely az igazságot veri vissza: „Van egy nőm,
akit nem szeretek.”

Több éve nem volt már győnni, tudta, hogy nem is megy soha. Egy-
szer arra járva, belépett a templomba. Az utolsó sorban ült le, egy sö-
tétbarna padba, és szétnézett. A templom üres volt. A színes üvegabla-
kok nyitott szellőzőin befúyult az őszi szél, a kövezet is csak a hűvöset
ontotta. Szemben az oltár bemélyedésében, melyet néhány villanygőz vi-
lágított meg, ott állt a kereszt, Krisztus fehér testével.

Jan odanézett, és akkor azt gondolta: „Ő itt függ állandóan, szünet
nélkül. Annyi mindent csináltam az életemben, ami láthatólag felesleges,
amire senkinek sem volt szüksége, hisz nem maradt utána semmi nyom.
És Ő itt van, míg én annyi, számomra is oly közömbös dolgot csinálok.”

És eszébe jutott újra az a mondás, amit gyermekkorában oly gyak-
ran hallott, hogy már nem is figyelt az értelmére: „Keresztre feszítették,
mert nagyon szerette az embereket.”

S a kemény szoborban — most egyszerre úgy látta — lüktetni kez-
dett a vér, lüktetni kezdett a fájdalom és a vágy, s egy percre megértette,
hogy ez az egyetlen, amihez visszatérhet, ami tovább tart, mint a szét-
hulló idő, mint az élete, mely úgy szóródik ki a kezéből, akár a homok.

Nem beszélt erről Mariának, ez az ő titka volt, kis titokszikra —
tudta, hogy kialudna, ha kimondaná.

A véletlenről alkotott mélységes meggyőződése, mely megingott e
templomi látogatás alkalmával, néhány nap múlva újra feltámadt benne.
„Minden lépésem véletlen — gondolta Jan. — A véletlen dob az emberek

kezébe, a véletlen dobja őket az én kezembe. Innen van az az örökös kérdés is: mi lett volna, ha... Nem tudunk választani, sem én, sem ők.”

Most ott ment a sötétedő utcákon, esőtől és szeltől csapzottan. Kigyulladtak a kirakatok, az oszlopokon is világítottak már a lámpák. Még mielőtt odaért volna Maria házához, egészen sötét lett, s ez a nehéz, puffadt sötétség itt függött egészen a feje fölött.

Maria már elkészítette a vacsorát. Ott állt a kis asztal megterítve, a tányérok közül éles vörösvél kiütött a kristálykancsó, a szivárvány színeiben játszva, ahogy az állólámpa rászórta fényét. A szoba is, mintha egy meghitt beszélgetéshez akarna hangulatot kelteni, oly kellemes volt, falait lágyszínű szövetek borították. Mégsem beszélgettek sokat. Már rég elmondták egymásnak, ami mondanivalójuk volt. Maria tekintetéből Jan mindig ugyanazt olvasta ki. „Ő ezt szerelemnek nevezi — gondolta. — Nem tudja, hogy itt valami hiányzik. Vagy talán valóban elég ez?” Egyszer megkérdezte, hogy mi lenne, ha elveszítené a szemvilágát. A lány rémült arcot vágott. Túlzottan is igyekezett — a nevetés és a fecsegés valamiféle keverékével — úgy tenni, mintha fogalma sem volna róla, mi lenne akkor. Pedig tudta, és ő is tudta. De minek is ezt kérdeznie? „Olyan vagy, amilyen vagy” — mondta a lány.

Kávét ittak. Maria odaült mellé, fejét a vállára hajtotta. Érezte, ahogy megérinti a lány melege, érezte a testét maga mellett, ahogy megfeszül a várakozástól, melyről sosem szokott beszélni. Egyetlen tekintettel, egyetlen szóval adta oda magát, telhetetlenül, megsemmisítően. Egyetlen mozdulatával letaszította abba a hűvös, nedves homályba, saját vérenek lüktetésébe, ahol a végtelenbe nő az a vágy, melyből nincs visszatarérés. De ott, ahol még megmarad az emlékezet, felvillant előtte egy alig látható pont, és Jan megragadta a ragyogását, utolsó, kétségbeesett reménnyel vetette utána magát. „Ez az Ő szeme — gondolta. — S ha Ő tekint rám; akkor én, akkor bennem Valami nem engedi, hogy megérintselek, falat emel közénk, acélból valót, de törékenyvet, mint az üveg, lágyat, mint a köd, mely nem lehet és nem is akar akadály lenni. Csak nekem kell akarnom, csak nekem kell, csak...”

„Nem — mondta ingadozva. — Nem, nem, mennem kell...” A lány szomorúan nézett rá. Ő meg erőnek erejével felemelkedett, kiment az előszobába, és felvette a kabátját. Felhajtotta a gallériát, beömlözött, mintha be akarna zárkózni az elől, ami körülötte leselkedett. A lány szó nélkül nyujtotta oda a kezét. Elment.

Már egy emelettel lejjebb volt, mikor meghallotta a hangját. Felnézett, és megpillantotta őt a nvtott aitóban, ahogv előre hajolt, keze a kilincsen. Jan hallgatott: úgy érezte, beleszúrtul. Hirtelen elgöngyölt, elindult felfelé. Lépcsőről lépcsőre, egyre lassabban, a lépcsők meg úgy hajlottak meg alatta, mint a gumi. Egyszerre ott állt a lány arca előtt, a szeme előtt, melynek ismerete már az erejét, és már tudta, hogy alul marad. Beszélni kezdett, de ez nem az ő hangja volt, csak egy méh döngése valami rettenetes, sötét sivatagban.

A lánynak megrezdült az ajka, hogy feleljen. Jan odaugrott hozzá. Úgy szaladtak be a lakásba, mint két őrült. Túl a vágy szédületén távoli, egyre távolabbi emlékeztető szavak ütöttek meg a fülét, mint az eltűnő part fényjelei a látóhatár mögé hanyatló csónak után, melyre a vízbe-fúlás vár.

Másnap egész délután a városban bolyongott, nem tudta, hová menjen, mit kezdjen magával. Az eső esett; bőrig ázott, a cipője felpuffadt

a víztől. Bement egy kis kávéházba, ahol ilyenájt mindig a nyugati zsidó boltosai gyülekeztek. Megcsapta a presszógép zaja s a tömeg parfümszaga. Átfurakodott az asztalkák között, melyek körül kövér és pajos, elegánsan öltözött férfiak ültek. Jól táplált nők, minden lehetséges színnel felcicomázva, fordították felé kihívó, de egyúttal oly halott tekintetüket — akár az akvárium lakói a friss levegő felé. A büfé és a WC-bejárat közti sarokban ült le. Percenként nyitotta valaki az ajtót, s a klór szaga benyomult a helyiségbe. A szemközti sarokban egy kopasz ember agyongyűrött ruhában, hatalmas szemüveggel epedő sanzonokat játszott a zongorán. A szomszéd asztalnál ketten ültek: egy divatos, elvirágzóban lévő férfi és egy zavart, legfeljebb tizennyolc éves lány. A férfi percenként odatolt elé egy doboz amerikai cigarettát; a lány kényszeredett mosollyal szívta egyiket a másik után. Magas kupica állt előtte, feléig zöldszínű likőrrel. Az idősebb férfi szünet nélkül suttogott valamit, alig mozgatva az ajkát, az újján hatalmas gyűrű vöröslött. Jan már néhány perce figyelte, s lassan szomorúság lépett hideg gyűlölete helyébe. „Majd — gondolta — ha nekem is ilyen röhejes vagyonom lesz, én is buta lányokat fogok vinni a kocsimon, és megfosztom őket a szerelem iránt érzett tiszteltüktől.”

Rosszul érezte magát, és ki szeretett volna menni. De amikor eszébe jutott a nedves és hideg utca, a nyirkosan futó járdák, aztán meg régies, rendetlen lakása — ottmaradt. Egy pohár olcsó bort rendelt s kávé. A zongorista most békét hagyott a francia dalszövegeknek, és kitartóan verte a dobot. Jan a lányra nézett, s egy percre nagy, áttetsző csönd lett urrá benne. Aztán Mariára gondolt. „Ő is így kezdte. Miért? Igen, miért? Mindent igazolni lehet, csak tudni kell, miért. Ottmaradt a gyerekekkel, mikor tizennyolc éves volt. Az az ember, aki átverte, most is él valahol, megvan a maga öröme, gondja, az emberek tisztelik a munkájáért. Ugyanolyan becsületes, mint én, mint mindenki, akinek a személyi igazolványába be van jegyezve a munkahelye és a lakása. És Maria? Először bizonyára minden férfi, akinek csak átment a kezén, utolsó mentődeszkának, utolsó lehetőségnek tűnt előtte, melyre túl sokat tett fel. Lassan mind kevésbé ámitotta magát, és — könnyen lehet — megbékélt a világban betöltött szerepével. Most tele volt rezignációval. A fiú közül mindegyik magával vitt egy darabkát abból, ami benne jó volt, s ahogy nem érezte már saját jelentőségét, észrevétlenül mind lejjebb süllyedt. Egy gyermek anyja lehetett volna, akit most egy messzi család nevel, boldogságot nyújthatott volna valakinek, célja lehetett volna — és most? Egy lány a „Kamerából”, pincérlány egy harmadrendű lebujsból. És én — hát én más vagyok, mint azok? Hát megpróbáltam lenyúlni mélyen elásott, milliárdnyi felesleges szó, bizonytalan mozdulat, kicsinyes vágy alá temetett emberségéhez?”

Egy régi eset jutott eszébe. Marekkal az Óvárosban ültek egy kávéházban. Egyszerre Alicja lépett az asztalukhoz — ez a sovány, csúnya lány, feltűnően szűk szoknyában és filc papucsban. Üdvözölték egymást. „Adj kölcsön három ötvenet — fordult Janhoz. — Egész galerivel vagyunk a Bazyliszkában, s ennyi hiányzik a számlánkhöz. Kiugrottam, hogy kölcsön kérjek valakitől.” Fogta a pénzt, és elment. Jan egyszer néhány napot töltött vele. Marek tudott róla, de a lányt csak most látta először. Jan ügyefogyott mosollyal magyarázta: „Ez egy olyan kis prostituált...” Hűvös csodálkozást látott Marek szemében. „Miért beszélsz így? — kérdezte a fiú. — Hisz te is voltál vele. Honnan tudod, hogy te nem ugyanannyi vagy neki, mint ő neked? A férfi is lehet prostituált.”

Görcsös felháborodás szorította össze Jan torkát. Néhány perc múlva elbúcsúzott Marektől, és elment.

Felidézte magában ezt a jelenetet, és valami végtelen megvetést érzett önmaga iránt. A körülötte ülők arcán tompa telítettséget s ugyanolyan tompa érdeklődést látott. Idegenül érezte itt magát, de ugyanakkor jól tudta, hogy ugyanolyan, mint ezek itt mindnyájan, hogy csak a birtokában lévő pénz kisebb mennyisége különbözteti meg tőlük, hogy minden bizonnyal egy cseppet sem jobb náluk. S ez fájdalmas tudat volt. Képtelen lett volna akár egy percig is tovább ülni itt. Átfurakodott a bárpulthoz, fizetett a pincérnőnek, s máris ott didergett az utcán a hidegen kavargó szélben.

Az Aleje Jerolimskién ment, az utca mellett húzódo bevégásban egy elrobogó vonat ablakai villogtak. A rádiós bolt fölötti hangszóróból üvöltő énekhang csapta meg a fülét, melyet meg-megszakított a vonatkerekek dübörgése. „Sze szi bon” — süvítette vékonyan, mintha túlfűtöttségét akarná menteni. „Ó be jó — á be jó, be jó...” — nyújtotta el a szavakat minden refrénnél a rekedt hang. Valamikor ez volt Jan legkedvesebb melódiája. A dal meg a vonatdübörgés emlékezetébe idézett valamit, amit akarata ellenére is végig kellett gondolnia.

Kaliszban szállt fel a vonatra. Jannal szemben foglalt helyet. Egy sovány, szerény vidéki lány. Éjszaka volt. A kupé lassan kiürült. Beszélgetni kezdtek. Mennyi ideje is már? Majdnem egy éve. A lány akkor tizenhét éves volt, a gimnáziumot végezte. Odaült mellé. Beszélgettek. Átölelte. Beszélgettek. Meg akarta csókolni. A lány védekezett, végül mégis ő nyert. A lány riadt tekintete különös melegséggel érintette meg. A vonat zötyögött az esőben és a ködben, neki meg úgy tűnt, mintha a szíve lüktetne a feketeség óriás kupolája alatt. Sokáig, nagyon sokáig tartott ez. A lány lehajította a fejét, és azt mondta: „Engem még soha senki nem csókolt meg.” Nem tudta neki elhinni, Azt mondta: „Vigyázz magadra. Mindenki hazudik. Nézz jól körül. Ettől függ az egész életed. Be akarnak majd csapni, de te ne higgy nekik.” Újra megcsókolta. S akkor ezt hallotta: „Szeretlek.”

Felírták egymás címét. Reggel a lány egy kisváros szürke, hideg pályaudvarán leszállt. Ő meg utazott tovább.

Hosszú, könyörgéssel és kérésekkel teli levelet kapott. De addigra már két hét telt el, megfeledkezett a lányról. Ostoba mosollyal nyitotta fel a borítékot, olvasta nevetve a levelet; aztán a levél is elkallódott. Nem válaszolt. De egyik este, mikor munka után végigdől pihenésképp a heverőn, megszólalt a csengő. Ő volt az.

Hogy mit csinál most? Wroclawban jár egyetemre, jogász. Már tudja festeni a száját, kihúzni a szemöldökét, tud magas sarkú cipőben járni. „Még nem voltam senkié sem. Mindig emlékeztem rád. Úgy tűnt, csak tőlem függ, hogy örökre együtt legyünk. Ezért jöttem.”

„A sors is így akarta — tette hozzá kis szünet után. — Másképp nem találkoztam volna veled.”

Három nap múlva (Jan jól emlékszik arra a hideg éjszakára s a Teresa hajából folyó esőre) csak egyetlen mondatot talált önmaga igazolására: „Én nem mondtam neked, hogy szeretlek.”

S a lány úgy ment el, bele a ködbe, megfosztva attól, aki volt, megfosztva attól, aminek lennie kellett volna.

Jan sietni kezdett, nem tudta, hogy szabaduljon meg ettől a képtől. Minden nő arcában, aki mellett csak elment, az ő arcát látta. Lehajította a fejét, mert félt, hogy ordítani fog. A szeme előtt ott kavargott a járda

nedves kövezete; nem tudta, hová megy. Utcát utca után hagyott el, míg be nem alkonyodott, s a pocsolyákból visszaverődő lámpafény nem csapott a szemébe.

Amikor végre felemelte a tekintetét, amikor végre maga elé nézett, hatalmas fekete ajtóra lelt, mely egy nagy épület mélyébe vezetett, önnön lelke mélyébe. Belökte a csapóajtót, s az zajtalanul zárult be a háta mögött.

Bent már homály uralkodott, melyet csak itt-ott bontott meg egy-egy kis vékonyan lobogó láng. Jó idő telt bele, míg a szeme hozzászokott a sötéthez, s csak akkor látta meg a mennyezet hatalmas ívét, melyről kandeláberek nyúltak alá.

Az oldalhajók mozdulatlan, nedves levegővel voltak tele, mely lehullott ősi falevelek illatát és tömjénszagot árasztott.

Az oltár előtt térdeltek néhányan, de a legtöbben megálltak mindjárt a bejáratnál, ahol csaknem a fal teljes magasságában egy kereszt emelkedett a reá szögezett Ember alakjával: az oldala vérzett s fejét töviskoszorú övezte. Mint egy láthatatlan ember arca, olyan volt ez a Krisztus-arc. De az egész gipsz-test, ahogy ott feszült a fekete keresztben, minden fájdalom, minden kétségbeesés összességének tűnt, ami csak van ezen a világon minden lény, minden dolog legkisebb sejtjében is.

Jan ott állt a templom előcsarnokában. A szemét előntötték a könnyek, minden imbolyogni kezdett körülötte, és egyetlen sűrűsödő ködbe folyt össze. A virág illata, melyet az imént tett le két megviselt arcú öreg, egyszerre megcsapta őt is, és mint valami lágy kapocs, elzárta a torkát. Emberek jöttek be és mentek ki a templomból, hozzáértek Janhoz, de ő észre sem vette őket. A zúgás egyre nőtt, hatalmasodott a fejében, úgy érezte, mintha a koponyája alatt fehéren izzó szenvedés-korong forogna. Összeszedte az erejét, hogy meg tudjon állni, hogy ne essen térdre, hogy ne üsse homlokát a kőlemezekbe. Maradék öntudatával még arra gondolt: nem azért jött ide, hogy nyilvánosan kifejezést adjon annak, amit átél. De egyre nehezebb volt uralkodnia magán, egyre nehezebb volt állnia ez előtt az emberi alakká merevedett, keresztre feszített, egyetlen, soha sem változó érték előtt, egyetlen igazság előtt, melyet oly közvetlenül közelíthet meg az ember; egyre nehezebb volt mozdulatlanul állnia, görcsösen összefonódó kézzel, könnyes szemmel, melyen át az éles kis gyertyalángok a levegőben szétfolyt fényóceánoknak tűntek; egyre nehezebb volt megállnia e végtelen igazságosság és igazságos végtelenség előtt — minden szerencsétlensége és gondja rázuhanó súlyával, ami csak a kezdet volt, a csatavesztések megsemmisítő terhével, ami csak az eleje volt mindennek. Érezte, hogy a válla egyre lejjebb hajlik, a feje lezuhan valahová a kis oltár fényei alá, a kövezet sötétjébe, mely szétnyílt előtte, mint egy feneketlen szakadék. Utolsó erejét összeszedve, átfogta kezével a fejét, kiegyenesedett és felnézett. De a kereszt helyett, ahelyett, Akihez jött, hogy kifakadjon, mennyire utálja önmagát, csak a rémületet látta maga előtt, a segítség nélkül elesők rémületét, egy tömeget látott maga előtt, ugyanattól a fájdalmas grimasztól eltorzult arcok tömegét, kisírt arcokat, vöröslő arcokat — mindazoknak az arcát, akikre valaha is ránézett, akikkel beszélt, akiknek hazudott. Ezek a néma arcok, mind egyforma kifejezéssel, ott hullámszóttak a könnyekben, körvonalaik elmosódtak, majd újra kirajzolódtak, és sokáig, nagyon sokáig tartott ez, egy egész örökkévalóságon át, míg rá nem jött, hogy nem itt, nem most fog beszélgetni Krisztussal, nem itt, nem most... Míg végül egy hirtelen mozdulattal egészen kiegyenesedett, megrázta magát, egy könnycsepp le-

hullt a szeméből, s tudata egyetlen villanásában megismerte ezeket az arcokat itt maga előtt, sorban meg tudta volna nevezni őket — minden szó eszébe jutott, melyet nekik mondott, minden mozdulat, minden cselvetés, melyet velük szemben használt; ezer helyzetben látta önmagát, mégis mindig ugyanazt — de az örökkévalóság tartott, a panaszok és a szemrehányások egyre szorosabb gyűrűje vette körül; s akkor hitt, életében először hitt a pokolban. Összerándult, s vaktában az ajtónak ugrott. Szétlökte az embereket, kifutott az utcára, befordult a sarkon a templom mögé, nekitámaszkodott a hatalmas, nedves falnak, s az ujjait harapta, hogy ne üvöltsön a rémülettől. Pályi András fordítása

PUSZTA SÁNDOR VERSEI

ANNUNCIÁCIÓ

I.

*Mikor az angyal megjelent nála
kétszer hajolt meg
először Előtte, aztán mert
temérdek szárnya
nem fért a szobába*

*így is fele kint maradt a szélbe
mintha ott is állna
úgy kezdett izenetébe*

II.

*s nem lehet tudni, honnan vette
e száj a szókat
mert rajta még sosem volt beszéd
a szél elállt, a mindenség alélt
a Kezdet szól így s benne a Vég,
aztán csak mondta feledve
hogy otthona az ég*

*s Akihez szólt
értette, bár angyalul beszélt...*

DUNATÁJI BETLEHEM

*Galagonyán ül a csillag
Jászol előtt ezüst szalma
Mária a meleg tűznél
A ciberét kanalazza
A szegényes vályú-ágyból
Föl-fölri a kised Jézus
József, az ács, kicsi huszárt
Farag neki tiszafából
Öreg keze el-elvétí
Az ereszről holdfény csöppen
Félszeg keresztet rovátkol
Vihar készülődik távol...*